

עומקא דפרשה

פר' בא - ענייני קידוש החודש

ב' ימים דראש חודש

הרב שמעון ווילך

במה דנוהגים בחודש מלא לעשות ב' ימים ר"ח, כתבו הראשונים דאף בזמן שקידשו ע"פ הראיה נהגו כן, והוכיחו כן מהפסוקים בשמואל (א, כ) שאמר 'הונתן לדוד מחר חודש וכתב' ויהי ממחרת החדש השני וגו', ומבואר בתרגום יב"ע שהיה זה ב' ימי ר"ח, וכ"מ בירושלמי (תענית פ"ד סוף ה"ג) וכ"כ הר"ח (מובא ברבינו בחיי פ' בא), אמנם רש"י שם מפרש שממחרת החדש השני הוא ביום השני לחודש, ולשיטתו אזיל דשיטת רש"י בב"מ (נט: ד"ה בין מלא) שבזמן שקידשו ע"פ הראיה לא היו עושים ב' ימי ר"ח, וכ"כ המהרש"א והמהר"ם שייף שם בדעת רש"י, וכ"מ בשלטי גיבורים סוף פ"ק דר"ה. (וע"ע בדעת רש"י במאסף ישורון כרך ט' עמוד תקפ"ו בשם הרוגאצ'וב).

ובטעם דנוהגים ב' ימים כ' התשב"ץ (ח"א סי' קנ"ג וח"ג סי' רמ"ד) דמשום ספק הוא דשמא יבואו עדים ויקדשו יום הל' לכן לעולם עושים יום ל' ר"ח, ובצל"ח בברכות (כו:) מביא מהבנין אריאל שגם נקט כן דב' ימים הם מספק ומשיג על המג"א (סי' קח) שכן במי ששכח יעלה ויבוא במנחה של ר"ח דנחלקו הראשונים אם יכול להשלים במערב או לא כיון שלא מרויח בהשלמה שהרי אין אומר בלילה יעו"י, וכ' המג"א שאם בלילה הוא גם ר"ח חייב להשלים שהרי אומר יעו"י בלילה, והבנין אריאל דחה דכיון דב' ימי ר"ח הם ספיקא דיומא וממנ"פ אחד הימים אינו ר"ח נמצא שממנ"פ לא שייך השלמה, והצל"ח כ' לדחות דבריו ומחדש דב' ימי ר"ח עשאו כיומא אריכתא ושניהם קדושים מדין ודאי. ויסוד דבריו מהסוגיא בר"ה (ל): דהתקינו שיהיו נוהגים אותו היום קדש ולמחרת קדש, והך תקנה אינה רק בר"ה דאירי התם אלא בכל ר"ח ע"ש, והגרע"א בשו"ע שם מביא דבריהם ומציין עוד לס' שי למורא, ושם מבואר ג"כ שב' ימי ר"ח הם ספיקא דיומא.

יש ראשונים שכת' טעם אחר למה עושים ב' ימים, דכיון דזמן מולד הלבנה הוא כ"ט יום ומחצה ותשצ"ג חלקים יוצא דבאמצע יום ל' הוא זמן המולד והיה ראוי לעשות אז ר"ח, אלא דלפניו במגילה (ה) שאין מוונים שעות לחדשים ולכן אי אפשר למנות רק מל"א, ומ"מ נוהגים ר"ח גם בל' מפני שאז הוא זמן חידוש הלבנה ונמצא דיום ל' הוא ר"ח לקידוש הלבנה ויום ל"א ר"ח למנין. כ"כ בשבלי הלקט (סי' קסח) בשם רבינו שלמה ובשם הרי"ד [ומפרש כן את הנוסח בברכת החודש (כ"ה בנוסח ספרד) ר"ח פלוני חדושה ביום פלוני וקבויעה ומניניה ביום פלוני ומפורש שיום ל' קדוש לחידוש הלבנה ויום ל"א למנין]. וכ"ה בתשו' רי"ד (סי' לב) וכ"כ בליקוטי הפרדס לרש"י בסופו בענין ר"ח, וכן משמעות הרמב"ם (קד"ה פ"ח ה"ד) והסמ"ג (מ"ע מז) והטור (סי' תכז), וע"ע בפר"ח ולבוש וברכי' יוסף שם ומגן גיבורים (ס"ס קח) ואור גדול (סי' נח סק"ט) וערוך השלחן העתיד (סי' צט ס"ה) משכ"ב, (ובשקל הקודש (שם) כ' ע"ז דאע"פ שפעמים שלא יוצא המולד ביום ל', תמי' תקינה תמיד בתר רוב פעמים שיוצא המולד ביום ל'). ויוצא לפ"ז דב' ימי ר"ח הם מדין ודאי, ומיושב קו' הבנין אריאל על המג"א, וכ"כ המגן גיבורים (שם) ובעמק ברכה בענין קד"ה ליישב את המג"א.

והנה בשב"ל מפורש שמה"ט נהגו תמיד ב' ימים אף בזמן שקידשו ע"פ הראיה, אמנם ברמב"ם מדוקדק לא כן, שכתב יום ל' לעולם עושים ר"ח בחשבון זה, ומשמע דדוקא כשמקדשים ע"פ חשבון, וכן מדייק האור גדול (שם סק"א), ותמה מה חילוק יש בזה. ולכאורה י"ל דבזמן שמקדשים ע"פ ראיה אין מתחשבים במולד אלא בראיה, וי"ל עוד דאף לרמב"ם תמיד עשו ב' ימים ולא מטעם שמקצתו ר"ח, אלא מטעם שהתקינו שיהיו נוהגים אותו היום קדש ולמחרתו, וכמו שהבאנו מהצל"ח, דהרי מפורש ברמב"ם בפ"ג שהך תקנה היה על כל ר"ח.

ויש לבאר להנך שיטות (שיום ל' ר"ח לחידוש הלבנה) מ"ט מתפללין מוסף ב' ימים, והרי בביהמ"ק לא הקריבו מוסף רק ביום השני. אמנם זה פשוט גדר התקנה הוא שעשו את יום ל' שיהיה דינו כר"ח ע"י שהמשיכו את קדושת ר"ח של יום ל"א גם על יום ל' ועשאו כמיומא אריכתא, ולא שעשו חלות קדושת ר"ח לחידוש הלבנה, ויש להוסיף בזה דבחיגה (יז:) אמרה תורה מנה ימים וקדש חדש, ופרש"י מנה ימים שלשים יום וקדש חדש למוספין, וביאור"ד דמן התורה אין שום דין בר"ח מלבד הקרבן מוסף, וזה שכתב רש"י שקדושת החדש הוא אף מחמת המוספין שבו, ולפ"ז בל' שאין בו מוסף רק חלות קדושת היום, אלא ודאי שהתקנה היה שיום ל' יהיה קדוש בקדושת הר"ח, וממילא דשווה בדיון לר"ח.

גליץ
כ"ט

מצות קיה"ח ודין יציאת השלוחין

הרב משה אלעזר מרק

מתני' ר"ה י"ח א', על ששה חדשים השלוחין יוצאין על ניסן מפני הפסח וכו' על תשרי מפני תקנת המועדות וכו', ופי' רש"י, שלוחין יוצאים שקדשו ב"ד החודש ע"פ עדים וכו' ומודיעין השלוחין לגולה יום שקדשוהו אם ביום שלושם וחודש שעבר חסר אם ביום ל"א וחודש שעבר מלא. מפני הפסח והולכין השלוחין עד הפסח חוץ מן השבתות ועל תשרי מפני תקנת המועדות, והולכין עד מקום שיכולין להגיע עד החג, עכ"ל. וצ"ע למה הלכו בניסן רק עד הפסח ולא הלכו אף בפסח עצמו כדי שידעו בני הגולה מתי יחול שביעי של פסח, וכמו"כ בתשרי למה לא ילכו עד שמ"ע, ועיין טו"א שכת' דודאי היו הולכין עד יו"ט אחרון דפסח וסוכות כדי שידעו לכה"פ מתי יהי יו"ט אחרון, ושי' רש"י צ"ב.

יעו"ש בתוס' שכת' דעל סיון לא היו יוצאין מפני עצרת דבעומר הדבר תלוי כדאמר ר' לעיל דתני רב שמע"י עצרת פעמים בחמשה פעמים בששה פעמים בשבעה, עכ"ל, והיינו דכיון דאין עצרת תלוי בחודש סיון משו"ה לא היו יוצאין על סיון אמנם אכתי צ"ע דמתני' אי' דצאו על ניסן מפני הפסח ולמה לא יצאו על ניסן גם מפני עצרת דהא עצרת תלוי בניסן, ונפק"מ בהא דצאו על ניסן גם מפני עצרת דאי משום פסח הא אינם הולכין אלא עד הפסח משא"כ אי יצאו על ניסן גם מפני עצרת יהיו צריכין לילך עד עצרת, וצ"ע.

והנה ז"ל הר"מ בפ"א מקיה"ח ה"ז, מצות עשה מן התורה על ב"ד שיחשבו וידעו אם יראה הירח או לא יראה ושידרשו את העדים עד שיקדשו החודש וישלחו ויודיעו את שאר העם באיזה יום הוא ראש חודש כדי שידעו באיזה יום הם המועדות שנא' אשר תקראו אותם מקראי קודש, עכ"ל. ומבואר בד' הר"מ, דהא דהשלוחים יוצאים אי"ז היכי תמצא בעלמא להודיע לעם מתי יהיו המועדות, רק דהך דינא הוא משום עיקר המצוה דקיה"ח דבכלל המצוה דקיה"ח להודיע לעם באיזה יום המועדות, והלח"מ כתב דמקור ד' הר"מ הוא מהא דאי' בגמ' ר"ה כ"א, ת"ר מנין שמחללין עליהן את השבת [על קיה"ח] ת"ל אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם במועדם יכול כשם שמחללין עד שיתקדשו כן מחללים עד שיתקיימו ת"ל אשר תקראו אותם על קריאתם אתה מחלל ואי אתה מחלל על קיומם, ומבואר דהי' ס"ד דכשם שמחללים שבת על קיה"ח עצמו הכ"נ מחללין שבת על קיומם דהיינו דיציאת השלוחים תדחה שבת, וצ"ב דמאי' "כשם" איכא, ועי' דאף דיציאת השלוחים בכלל המצוה דקיה"ח היא ומשו"ה ס"ד דכשם שמחללין על קריאתם כן מחללין על קיומם, וקמ"ל דעל קריאתם אתה מחלל ואי אתה מחלל על קיומם.

אכן הא גופא צ"ב, דמה שייך יציאת השלוחין לקיה"ח דנימא דיציאת השלוחים מכלל קיה"ח היא, ונראה בזה, דהנה בגמ' ב"ב קכ"א איתא מועדי ה' צריכין קידוש ב"ד, וכתב ע"ז הרשב"א ור"ח ז"ל כ' זה לשונו מועדי ה' צריכין קידוש ב"ד כי משה רבנו קדשם שנא' וידבר משה את מועדי ה' אל בני' דבור זה קידוש המועדות הוא מפי משה שמעין מינה שהמועדות צריכין קידוש ב"ד לקבעם ולומר המועד ביום זה המקדש, עכ"ל. ומבואר בד' ר"ח דמלבד מה דב"ד מקדשים החודש עוד צריכין הם לקדש את המועד שבתוך החודש, ואי"ז מידי דממילא דכיון שנתקדש החודש מילתא נתקדשו כל המועדות וכו', ובעינן מעשה קידוש בפני' למועדות, וכך מתבאר מד' ר"ח ר"ה כ"א, דהא דאי' בגמ' דמחללין את השבת על קידוש ניסן ותשרי כ' הר"ח ז"ל, ולמה באלו ב' החדשים מחללין עליהן עידי החודש את השבת מפני שאע"פ וכו' יש בהן קריאת מועדים שנא' אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם במועדם וכו', ומבואר דמקרא דאשר תקראו במועדם לפי' דקריאת המועד דוחה שבת, וע"כ דמלבד קיה"ח עוד אית' בהקידוש קריאת המועד וכמ"כ, וידידי הרב אהרן שפירא שליט"א הראני לשון רש"י ביצה י"ז, בשלמא זמנים צריך להקדים קדושת ישראל לקדושתו, [שאומרים מקדש ישראל והזמנים], שע"י קדושת ישראל נתקדשו הם ואילו לא נתקדשו ישראל לא היו קובעים חדשים וקוראים מועדים בב"ד, ומבואר בדברי רש"י דקידוש החודש תרתי אית בי' קביעת חדשים וקריאת מועדים.

ומעתה נראה דהא דיציאת השלוחים היא בכלל המצוה דקיה"ח הוא משום הך מילתא דקריאת המועדות שבקידוש החודש, דמכלל קריאת המועד הוא לפרסמו ולהודיעו לעם, ונראה דמשום הכי לא היו השלוחים יוצאים רק עד הפסח ועד החג ולא היו הולכין עד יו"ט אחרון כדי להודיע, דכיון דאין יציאת השלוחין משום הכ"ת להודיע לעם זמן המועדות, רק דמדינא קריאת המועד שבקיה"ח להודיע לעם את קדושת ר"ח נראה דמכש"כ, מעתה נראה פשוט דעיקר קריאת המועד אינו אלא על יו"ט ראשון אבל יו"ט אחרון הוי מידי דממילא דמיו"ט ראשון מוונים שבעה ימים והשביעי יו"ט וכן בשמ"ע כיון שהוא שמיני ליו"ט ראשון משו"ה יו"ט הוא, אבל אין קריאת מועד לשש"פ ליו"ט אחרון של חג בפני עצמו, וכיון דיציאת השלוחים הוא משום קריאת המועד וקריאת המועד אינה אלא על יו"ט ראשון משו"ה לא היו יוצאים על יו"ט האחרון דכל יציאתם אינה אלא משום קריאת המועד שהיא ביו"ט ראשון, וכן עצרת הואיל והיא תלוי' בעומר ואין לה קריאה בפנ"ע משו"ה אין יוצאים עלי'.

שיעור הלבנה לענין קידוש החודש

הרב שלוי חיים ברקלי

"החודש הזה לכם ראש חדשים", וברשי"י (ד"ה הזה): נתקשה משה על מולד הלבנה באיזו שיעור תראה ותהיה ראויה לקדש, והראה לו [הקב"ה] באצבעו הלבנה ברקיע ואמר לו כזה ראה וקדש, ע"כ.

מקור דבריו במכילתא כאן (פר' א'), ועיזש"ש שזה א' מג' דברים שנתקשה משה והראהו המקום את כולן באצבע, ואלו הם: קידוש החודש (החודש "זהה" לכם), שרצים ("זהה" לכם הטמא), מנורה ("זהה" מעשה המנורה), וכ"ה בגמ' מנחות (דף כ"ט ע"א)

ויש להבין בשלמא מנורה נתקשה בעשייתה מקשה אחת גביעיה כפתוריה ופרחיה (רמב"ן, כלי יקר, מהרש"א), ושריצים לא היה מכיר איזה טמא ואיזה טהור (רש"י במנחות), אבל איזה קושי יש בראיית הלבנה.

ומש"כ רש"י כאן דנתקשה באיזה שיעור תראה ותהיה ראויה לקדש - לכאזי תמוה דלא מצינו שיעור בראיית הלבנה לענין קידוש החודש אלא מיד שנראית יכולין לקדש.

ועי' רא"מ מה שפלפל בזה, ובסוף דבריו מצדד לומר שמרוב קטנותה אינה ניכרת אם היא עב קטנה או ירח, ורק משהגיעה לשיעור ידוע ניתן להבחין אם זה ירח או לא ע"ש.

ומשמע מדבריו שבאמת אין כאן שיעור בעצמותה, ואין השיעור אלא לצאת מידי ספק, אבל כן יבוא אליהו ויאמר לנו שזה ירח - אפשר לקדש אותו בכל שהוא, וע"פ בל' רש"י.

ובעיקר דבריו תמה הנחתא יעקב, הלא גם בשיעור ידוע יש לטעות שמא היא עב קטנה כשיעור הזה ע"ש.

לכן פ"י הוא ע"פ מאי דאמרין בר"ה (כ' ע"ב): כ"ד שעות מיכס סיהרא, לדידן [בני בבלי] שאפשר שיראה, ולכן קבלי העדים, ובא ר"ג ולמדנו את סהרין הובנו של החודש, ואף שההבדל הוא רק בחלק אחד, מ"מ בחשבון שחמשים מבריאית העולם, מצטבר חלק קלחק עד לחשבון גדול, כלומר, לפי שבמחזור היריבול שנ' שנה יש 355 יודושים, ר"י ש- 1080 חלקים מצטברים לשעה לאחר 87.3 שנים של חשבון: 355 * 87.3 = 30980/235, וא"כ כיון שמבריאית העולם עד לאחר חשבון בית שני ששא היה ר"ג נשיא עברו 3829 שנה, ואי"ס"ה השעות שעברו הם 4385.5 שעות - 3829/87.3 ואילו ההפרש בין מולד אמיתי לאמצעי מטעם פעמים בא בארוכה הוא 1.5 יותר מ- 44 שעות, וע"כ דחשבונו גם מתאים), ועפ"י זה דחה קביעתם, אבל לא משום הספרא כנ"ל. אף חזיון דהמאירי לא פירש כך, כדלעיל.

ודבריו תמוהין, דמל' רש"י מוכח שהשיעור הוא בגוף הלבנה ולא בזמן שהיא נכסית, ולהדיא אמרו שם בגמ' דהנ"מ בזמן כסיויה הוא לאכחושי סהדי [ופירש"י אם יאמרו ראינו הישנה והחדש בתוך כ"ד שעות - שקר העידון], ומה ענין זה לשיעור הלבנה, וע"פ.

בס' מרן ר"יז' הלוי עה"ת ג"כ עמד ע"ד רש"י, וכ' דבאמת נראה מבואר מדבריו דבהך דכזה ראה וקדש נאמר - דבזה השיעור היא ראויה לקדש ובבציר מהכי אף אם היה אפשר לראות אותה ג"כ לאו בת קידוש היא, וזו היא ההלכה של "כזה ראה וקדש" - על זה השיעור שראהה הקב"ה למשה באצבע.

ובהמשך דבריו כתב שכע"ז מבואר בפיה"מ לרמב"ם לר"ה שכתב דגם כשמקדשים את החודש ע"י חשבון ולא ע"י ראיה, אין מקדשים אותו עד אחר ו' שעות מהמולד, משום דקיי"ל כזה ראה וקדש ע"ש, ולכאזי מבואר גם מדברי הרמב"ם אלו יסוד זה דבהך דכזה ראה וקדש נאמרה ההלכה דבשיעור זה יכולין לקדש ולא בפחות מזה וכדברי רש"י, עכ"ד הגר"י ע"ש.

ועי' גם במהר"ל שמתחילה רצה ליישב דעת רש"י דחשבונו ראיית הירח תלוי בראית ארץ ישראל, והרי ארץ מצרים שהיא יותר מערבית מא"י - הראיה בה קודמת לא"י, ולכן נתקשה משה באיזה שיעור תיראה במצרים שידוע שנראית בא"י (גם ההת"ס הלך בדרך זו ע"ש). אבל דחה פ"י זה דא"כ יהיה לכל מקום ומקום שיעור אחר לפי מה שהוא קרוב או רחוק מא"י [ומרש"י משמע שהקב"ה הראה למשה שיעור מיוחד].

ואח"כ כתב: אמנם בירושלמי מצאתי (מס' ר"ה, ע"ש בפ"ב ה"ד) דיש שיעור לקידוש הירח, דקאמר התם שאין מקדשין הירח עד שנראה בה כשעורה, עכ"ל מהר"ל. ויתכן שהוא השיעור שנראית לאחר ו' שעות מהמולד, וא"כ דברי הרמב"ם שהביא הגר"י א' הדברים בירושלמי.

אך יש לציין דבהק"ע ובפ"מ פ' כוונת הירושלמי באומרו "כשעורה" - בשי"ן ימנית ומל' שיעור ומדידה [ולא בשי"ן שמאלית מל' חיטה ושעורה], ולדבריהם אין ראי' מהירו' דיש שיעור ללבנה לענין קידוש החודש.

וע"ש בציון ירושלים שהקשה על פ"י זה כמה קושייות, וסיים: אבל האמת יורה דרכו שהפרשו דבריו שיש עליות הירח הוא אפי' לא נראית רק כלשהוא כמו שעורה - מקרי עליית ירח. והאיר ד' עיני ומצאתי לזקני בגור אריה פ' בא על מש"כ רש"י שם באיזה שיעור שתראה שתהיה ראויה לקדש, והקשה דמאי שיעור לדבר, וכ' שמצא בירו' שהשיעור כשעורה, ולא ביאר באיזה מקום ובאיזה מסכת, ולענ"ד הוא מה שכתבתי, עכ"ל ציון ירושלים, ע"ש.

גם בבאיור הירושלמי להגר"ח קנייבסקי שלט"א פ' וז"ל: כשעורה - רחב כשעורה, משמע דבפחות מכך א"א לקדש את החודש, ע"כ. שו"ר בספרו שקל הקודש וירש הל' קדה"ח בבאיור ההלכה) דבאמת אין מהירו' ראיה, דדרך בכל דבר גוש נלקוט כשעורה שהוא השיעור המועט ביותר, ע"ש כמה דוגמאות.

ובהמשך דבריו שם כ' הגר"ח דבאמת גם מדברי רש"י אין הכרח שיש לו שיעור, אלא שמשה רבינו נתקשה ולא ידע אם יש לו שיעור, והקב"ה השיבו שבאמת אין לו שיעור כלל, וכי"מ ל' רש"י במנחות כט. שכ': בשעת מולד לבנה אינה נראית כי אם מעט ואינה ניכרת ע"ש, עכ"ל הגר"ח ע"ש.

ולפי דרכו של הגר"ח אין לנו לכאזי מקור בדעי' שיעור לראית הלבנה מלבד דברי הרמב"ם שהביא הגר"י. אלא שגם בזה יש לשדוט נורגא מדברי המדרש (והבא בילקוט רמז קצ"א) וז"ל, "החודש הזה" - ר' שמואל בר אבא אמר, כל חודש שהוא גורל ממש שעות ולמטה, [פ' קודם חצות] יש כח בעין לראותו, ממש שעות ולמעלה [אחר חצות] אין כח בעין לראותו, ואותו החודש שאמר הקב"ה לפני הנוול - גורל ממש שעות ולמעלה ולא היה כח בעין לראותו, והראה לו הקב"ה באצבע ואמר לו החודש הזה, ע"כ, הרי ששייך לקדש החודש גם קודם ו' שעות אחר המולד - לו יצויר שהיה אפשר לראותו, וצ"ע.

[ע"פ דברי המדרש אלו נר' לבאר אופן חדש במה נתקשה משה, דהנה ילח"ק איך באמת ראה משה הלבנה, הרי לדברי המדרש היה המולד לאחר חצות ובכה"ג אין כח בעין לראותו. וי"ל דלא אמר המדרש דאין כח בעין לראותו אלא כשאניו יודע את מקומו המדויק, אבל אם יודע מקומו המדויק יכול להבחין בו גם בנוול אחר חצות. וא"כ י"ל דמשה נתקשה לראותה כיון שלא ידע מקומה המדויק, עד שהראה לו הקב"ה באצבע וא"ל כזה ראה וקדש].

[בס' ישועה בישראל (ירש הל' קדה"ח) פ' ע"ד הדרוש הטעם שנתקשה משה בראיית הלבנה משום שהיה פני משה כפני חמה ואין אור הלבנה ניכרת - גם כשהתהיה בגדלותה - כל זמן שהתחזה וזורתה, וכ"ש כשהיא בקטנותה, לכן נתקשה עד שהראה לו הקב"ה באצבע. וע"ש עוד למה הראה לו דוק באצבע].

בדין אתם אפילו שוגגין וכו' (ר"ה ב"ה).

הרב משה הסגל

בין בקדוה"ו ובין בעיבור השנה קביעת ב"ד והאפשרות להחליט כך או כך, מוגבלת לאפשרויות שיתכנו על פי הדין בשאר החדשים, ורק בחדש זה בחירת אחת מהאפשרויות לא נכונה, וכך דברי המנחת חינוך אותן [כ"ד] ד"ה והתירין - "והיוני טעמא, דהתורה נתנה רשות לב"ד בזמן הראוי ובמקום הראוי על אלו שני הימים, אבל שכל בזמן או שלא במקומו או יום אחר חוץ משני ימים הללו לא נתנה רשות. וכן הדין לענין עיבור שנה דצריך להיות בזמן הראוי כגון ביום ובמקום הראוי בארץ ישראל, ודווקא לעבר אדר ולא חודש אחר".

וז"ל הספראשמועז פרק כ"ג פס' ד' (וכן הוא בירושלמי הל' ט"ו): "קידשוהו קודם זמנו או לאחר עיבורו יום א' יכול יהא מקדש ח'ל' אותם אלה הם מועדי' ואין אלו מועדי'". כלומר, כיון שאורך החודש ממולד עד מולד הוא עשרים ותשעה יום ומחצה לערך, הרי שעפ"י ההלכה שאין החודש נמנה אלא בימים ולא בשעות, כדכתב הרמב"ם פ"ח ה"א, די' לנו באפשרויות של כ"ט או ל' יום לאורך החודש, וכפי שכתב שם הרמב"ם ה"ב, ובאה השמועה ללמדנו שאף בדעיבד כל מועיל לקבוע אורך החודש פחות או יותר מזה, אף לא במסגרת ההלכה שאתם אפילו שוגגין וכו'.

והנה היה מקום למד, שאף שיש הגבלה באורך החודש כנ"ל, מ"מ אולי יש אפשרות לקבוע ר"ח ביול' לו מהריאה הראשונה קודמת אך שהוא מוקדם ליום ל' עפ"י הקביעה, כגון שנראה כליל ל' אף יעבורהו ב"ד משום שהעור או שלא באו אדם, ובחדש אחר עפ"י החשבון אפשר שיראה אחר כ"ט יום, ונמצא דידאה כליל ל' חודש, והוא אפשרי אף לפי דברי הרמב"ם פ"ח ה"ט, שניתן לקבוע החדשים אף שאינך ע"כ, ואי"כ לכאורה יוכלו לקבוע ר"ח ביום כ"ט, כיון שבאמת נראתה הלבנה כליל כ"ט לפי ימי הקביעות. על זה באה הספרא לחדש דיש רק שתי אפשרויות לקבוע, וכן בקבעות עפ"י ימי החודש הנספרים מיום הקביעה שהוא א' בחודש, ולא מיום המולד ולא מיום הראיה.

ונראה שהיה ביאור בגמ' ר"ה כ"ה - "פעם אחת נתקשרו שמיים בעבים ונראית דמות לבנה בעשרים ותשעה חודש כסבורים העם לומר ר"ח ובקשו ב"ד לקדשו אמר להם ר"ח כך מקובלני מבית אבי אבא אין חידושה של לבנה פחותה וכו'", דהיינו, היה ס"ד לב"ד לקבוע יום כ"ט לר"ח עפ"י ראייתם, ואף שיהיו ימי החודש העובר רק כ"ח יום, על זה באו ב"ד למונעם עפ"י המסורת, ובאר דבריו כנ"ל, דכיון שאורך החודש המדויק הוא בין כ"ט לל' יום, ממילא באה הקבלה לומר דאין אורך החודש, אף לפי הקביעה, יפחת מב"ט יום. וכן מצאתי לשון המאירי כאן - "אין חדשה של לבנה פחותה מתשעה ועשרים יום וחצי ותשצ"ג חלקים וכן לא יתירה על שיעור זה ומתוך כך אין גורעין את החדש מתשעה ועשרים יום ולא מוסיפין עליו יתר על שלשים יום", ואף שר"ג עצמו לימדנו לעיל שם בגמ' שפעמים בא בקצרה וכו' וא"כ החודש האמיתי קצר יותר לפעמים מהשיעור הממוצע הנ"ל, מ"מ ההלכה נקבעה לפי הממוצע, ועוד שבאמת גם אורך החודש האמיתי המשתנה מוחזש לחדש, לא יפחות מכ"ט יום.

אכן אפשר לחדות ביאור זה בגמ' ולפרש בדרך אחרת, דהיינו שבא ר"ג לאפוקי אורך חודש ממוצע קצר יותר כגון כ"ט ב' תשיב"ב, שאולי בה"ד שרצו לקבוע ביום כ"ט חישובו לפי אורך זה של החודש, ועפ"י זה יצא ירחם בחשבון שאפשר שיראה, ולכן קבלי העדים, ובא ר"ג ולמדנו את סהרין הובנו של החודש, ואף שההבדל הוא רק בחלק אחד, מ"מ בחשבון שחמשים מבריאית העולם, מצטבר חלק קלחק עד לחשבון גדול, כלומר, לפי שבמחזור היריבול שנ' שנה יש 355 יודושים, ר"י ש- 1080 חלקים מצטברים לשעה לאחר 87.3 שנים של חשבון: 355 * 87.3 = 30980/235, וא"כ כיון שמבריאית העולם עד לאחר חשבון בית שני ששא היה ר"ג נשיא עברו 3829 שנה, ואי"ס"ה השעות שעברו הם 4385.5 שעות - 3829/87.3 ואילו ההפרש בין מולד אמיתי לאמצעי מטעם פעמים בא בארוכה הוא 1.5 יותר מ- 44 שעות, וע"כ דחשבונו גם מתאים), ועפ"י זה דחה קביעתם, אבל לא משום הספרא כנ"ל. אף חזיון דהמאירי לא פירש כך, כדלעיל.

"החדש הזה לכם עדות זו והיה מסורה לכם"

כתב הרמב"ם, שופטים, סנהדרין פ"א ה"א - "וקדשו החודש ועיבור השנה אב ובנו הרב ותלמידיו מוניין אותן באחד". ומקורו בברייתא (סנהדרין ל"ו) - "קידוש החודש ועיבור שנה אב ובנו הרב ותלמידיו אין מוניין כלן אחד". והנה מה שלא מועיל אחד מומחה אלא בעיני ג' מוסכים, נלמד מבמ' ה"ה כ"ה - "אין לך מומחה לרבים בישראל יותר ממשה בבו' וקאמר ילוי הקב"ה עד דאיכא אהרן בחדן דכתיב - ואמר ה' אל משה ואל אהרן ואמר מצרים לאמר החודש הזה לכם", והוסיף תוס' - "ואין בידן שיקול מוסיפין עליון עוד אחד", דאפשר דניי' ד' במומחה אחד, הכא שאני דאיכא קרא. והמראה כהן שם הביא ממדרש רבה דהשלשי' הוא הקב"ה בעצמו דצרפס אליו, והרשב"א בשם הרמב"ן דסנהדרין כתב, דאף למ"ד דבשאר דיני בעיני ג' מומחין וכן הלכתא, מ"מ הכא נמי בעינין קרא לאפוקי שלא שעה דיון קידוש החודש להתרת נדרים, והוא דהנאי (ב"ב קצ"א) "עונדיה' נאמרו הפרת נדרים לא נאמרה", וכן כתבו הריטב"א והר"ן.

ולכאורה קשה, איך קידשו את בראשונה את החודש ע"י משה ואהרן, והרי קרובים ניהו, והרי כתב הרמב"ם, כדלעיל, דאב ובנו יעמק כהנא דאבא ובני סנה' ומוכח מהמדרש דהו' דאף הו' מבלבד עוד אוניש, ר"ה והנאי דידי' והנאי ג' נעמק קארפ שלט"א בספר ציץ הקודש ש"י מ"ד, דקשה'תן כן ותרי', דשאני קודם מן תורה, ודכן כתב הפני יהושע, ע"פ דמשמעי' בירושלמי פ"ק ה"ו בדעת רבנן לפליגי אר"ש, וס"ל וכל' למדין לדורות מקדום מתן תורה. עוד תרי' שם מוכח מהמרי"ל דיסקין וצ"ל דמשה ר'ק לימד לאהרן שילמד לאחרים וזהו הירוש' של עד דאיכא אהרן בחדן, דהיינו בלימוד לאחרים, ואף שאהרן הו' תלמידו, והרב ותלמידו מוניין להם אחד, מ"מ הרב ותלמידו תלמידי נחשבים שנים, והנאי ידדי' הנ"ל, דכן הוא במהרי"ל דיסקין על התורה על הפסוק החודש הזה לכם, וז"ל לא צריך להטקסין לקב"ה, דהא אפשר שאהרן לימד לב' תלמידים, והם אלו שהצטרפו למשה ליהוי תלבת, אף קשה מהמדרש שיהיו עלתירין זה דמשמע דרק הקב"ה משה ואהרן היו, ותו לא, ועוד לשון הברייתא בר"ה מכתב שאהרן היה הבד' משה ויחד קידשו החודש, לפום ריהטא. אכן מבואר שם דתירין מהמרי"ל ד הוא עפ"י התכ' פרשת ויקרא - "אמר ר' יוחאד בן בריה י"ג דבורת נאמרו בתורה למשה ולאהרן וכנגדן נאמרו בתורה י"ג מיעוטיס, למלמד שלא לאהרן יאמר אלא בתורה אלאהרן", וגם מצות קידוש החודש שיהיו אלו, עפ"י הקרבן אהרן, שם, ואפשר שהיא מן חלוקות המדרשים. עוד הביא שם, דהמלבי"ם שם שמענו דפליג על הקרבן אהרן, וס"ל דהמיעוטיין ון רק למה שאומרת למשה דבורה, ולא באמריה. וע"ש עוד דברים. אף בריב"א כתב דכיון דדבר כל משה ואהרן, לא היה מקום להזכיר את השלישי, (כדגותו ר"ה כ"ב), ואיך אפשר לע"ה פיה עוד שלישי עמהם. מאידך, המאירי פירש שבמות הו' רק שנים, משה ואהרן, דרק משה ואהרן נדרשו שלש' לקדש, ולפ"י שפיר דקא, וזו הו' שנים קרובים ולא נדרש בתי' שאינו שקול, ונראה דזיל בתר טעמא, והתם לא היה שייך מחלוקת בין משה ותלמידיו, דליבעי שלשי' להכריע, ודי היה בב'.

[לכאזי לפי דברי מהרי"ל דיסקין, אף דבני בנים הרי הם כבנים, מ"מ תלמידי תלמידים אינם כתלמידים. אכן גם בבנינים מוכיח דאף בכל דבר בני בנים הרי הם כבנים, כדנאית' בב' קמ"ג: - "המודר הנאה מבנים מותר בבני בנים". וכן שם קט"ו, תוס' ד"ה בן, דרק איכא דכתיב וזע, נלמד מזה אף בני בנים, אבל היכי דכתיב בן, דווקא הוא, אי לאו דאיכא ריבוי בקרא, ע"ש, וכן מכות י' לענין גואל הדם].

ולקיים דברי מהמרי"ל, נראה שחידושו נצרך לקידוש החודש שעשו בחדשים הבאים, וכן מובא במהרי"ל דיסקין על התורה, שם.

בענין קידוש למפרע - ביאור בירושלמי

ירושלמי יומא כ"ג: - "רבי בון בר חייא בעא קומי רבי זעריה, דבר שאינו מעכב, דוחה! [החודש העדה - זכוי שריפת איברין ופדיון שאם אינן נשרפין אינן מעכבין קרבן, ודוחין את השבת!:] אמר ליה, עדי החודש הרי אינן מעכבין ודוחין, ונתנין תמן שעל מהלך לילה ויום מחללין את השבת ויוצאין לעלות החודש".

ולכאורה יש להקשות, הרי אברין ופדיון יכול להליל על ראש המזבח עד מוצ"ש ואז להקטיף, ומה ראיא מבאי מקדוה"ח דבעינן העדים דווקא ביום השבת כדי לקדשו בזמנו, ואם לא עכשיו אימתי, ויתעבר החודש והקרבן תהיה פריש את דאין מעכבין, היינו שיתעבר החודש אחר בזה קרקול, שהרי אתם אפילו מודין: אכן באמת אין שאפשר כך, מ"מ אכתי לא קדשו בזמנו, וזה לא קיימנו, ולכן אכתי י"ל שידוח שבת לקיים הקידוש בזמנו, וחזרת השאלה, איך מדמה הגמ' קדוה"ח דבעינן בזמנו עוד מועדו, להקטרת איברים שבדעיבד אפשר להמתין עד מוצ"ש. ונראה להוסיף על פ' קרבן העדה, ומ"מ כדרכו, כלומר, שלעת עתה מעברין אם לא יבואו בשבת, אכן כדי לקיים בזמנו מקדשין למפרע, וזהו שלא מעכב, משום שהקרבן לתקן בדרך זו ולקיים המצוה הכלתה. ומאן לכאזי ראיא נוספת לרמב"ם על קידוש למפרע, וכמו שהקרבן העדה הביא ג"כ ראיא מהגמ' ירושלמי י' כנ"ל, והנה הרמב"ם לא פסק היתר הקטרת איברין ופדיון בשבת, ואפשר הטעם דס"ל קידוש למפרע בשאר חודשים הוא בדוחק, ואין בזה ראיא לאיברין וקטרת ידיון שיש אפשרות לקבל להליל בראש המזבח, אכן באיברין ופדיון מצוה של בזמנו, אלא רק לאו של כל' תליון, מעתה שיש דרך לא לעבור הלאו, שפיר זמרי, ולא דוחה שבת.

והנה הפני משה, לכאזי פ' לשיטתו בר"ה הנ"ל, דשם לא נטק קרבן העדה בדרך קידוש למפרע, אלא למפרע פירש דהיינו בזמן מתחילת הלילה, ודלא כהרמב"ם. ואז אף כן, ע"י קביעה. דאין מעכבין בקידוש החודש, היינו דאין מעכבין העדים את הקידוש, משום שאפשר לקבוע בזימו כקביעה ולא בקידוש, ולא תליה הקביעה בעדים, אלא הקידוש הוא מוצא נוספת נאינה מעכבת. ולפ"י שפיר נלמד הקטרת איברין ופדיון בשבת, אף שאינו מעכב דאף שאפשר לקיים המצוה באופן אחר, מ"מ יש היתר לחלל שבת לצורך המצוה, על מנת שתיעשה לכתחילה הכלתה.

והנה בגמ' בבלי ר"י ט', סוגיא דשלוחו לו לא עור קובא, בריש הסוגיא הגמי הולכת בדרך שקיזעי ע"י עדים שהיו מוצא בעלמא, וא"ל תנאי בקביעות בזמנו, דאפשר גם כן, אף באין מעכבין בקידוש החודש, היינו דאין מעכבין הקידושים את מותנה בהגעת העדים ועדותן, שטריוני קדש בזמנו, דאם לא יבואו העדים כגון בדינונו אם יאסרו ללכת בשבת, ויתעבר החודש, נמצא לפ"י, דלקרבין הקדש, מתפרשת הסוגיא דהכא כמסקנת בעדים, ואילו להפני משה כהנ"ס, דהקדוש דלפי הפני משה חלוקין הבבלי וירושלמי בגדי מצות קידוש החודש, ואילו לפי החובש העדה, שוין לן, ונמצא בזמן מותנה בעדות העדים [ואעדו הראיה ע"י הסנהדרין בעצמן] דלא אה, תיעבר החודש.

ויש להעיר, דמה שפי הפני משה - "יעוד שאם ראו הב"ד בעצמן ביום מקדשין בלא עדים", לכאזי קשה, דאין זה ודאי שיראו, וע"כ היבין העדים ללכת ולהעיד שמא לא ראו בירושלים, אלא אפשר לסמוך על זה בכל פעם, ולכן נחשב חיול שבת ע"י העדים צורך המעכב, ועל כרחך הדינין לפי הראשונה שפי, כנ"ל.

ויש להעיר י"ז על פני' הראשון של הקרבן העדה - "אין מעכבין קרבן שהרי לפעמים יבואו אחר הקרבן הקרבן של בין הערבין או על בפת הדור", הרי סוף ח' מחללין שבת בין להגיע בשבת לצורך קידוש החודש, דזהו טעם החילול, ואפשר שלקידוה"ח כן מעכב החילול, ומה ענין קרבן תמיד לכאן, ועל כן נראה ויהי הפני השני שפי כנ"ל.

המצוה הראשונה

רש"י בתחילת בראשית כ' "שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל". [וכן ברמב"ן כאן, והדעת זקנים (בראשית) הק' שהרי נצטוו כבר על מילה וגיה"נ ותי נקט מצוה ראשונה שנצטוו בה כל ישראל ביחד ולא ליחיד]. והטעם כ' רבינו יונה בדרשותיו (בא) "שהיא לזכור תמיד נפלאות הבורא ויצ"מ... שהיא המאמתת חידוש העולם... ומחמת שזה עיקר שהכל תלוי בו היתה זו המצוה הראשונה". ועוד טעם כ' שם דמחמת שיצאו בני מעבודת פרך זרזם בתחילה ללמוד חכמה זו "שהיא חכמה מפוארת, והיא הסולם לעלות לידיעת השי"ת". ועיי"ע ובדרשות הר"ן (ג) באורך.

ורבינו דוד הכוכבי כ' בס' הבתים (מגדל דוד קמו) שלקה"ח הוצרכו תחילה מפני קביעת המועדות [וכע"ז בכלי יקר] והוסיף שידיעת חכמה זו יש בה צורך ג' לאמת בה מציאותה'.

עו"ל ע"י הספורנו (יבב) דהזמן הוא עצם החירות ע"ש. וי"מ מצד שהוא הכח המיוחד לישראל לקבוע בעולם כדאי בירוש' כתובות פ"א ה"ב, [ועי' גם כתובות קיא. וברש"י שלא יגלו את סוד העבור לאוה"ע]. ועי' באר יוסף שכל הציוויים היו להבדל ממזרים [גוי מקרב גוי"] ועי' מסמלת הלכנה שמילואה וחסרונה תלוי במרחק מהמשמש, ומילואה דוקא כשמתרחקת ביותר. כך ישראל שנמשלו ללכנה, שאין להם אור עצמי משפע העוה"ז רק מהשפעת אוה"ע - השמש, והוא דוקא בהיותם בתכלית הריחוק מאוה"ע. [ועי' בשו"ת הר"ש פנקס פסח עמ' טו-כ]

בי"ד מומחין

בר"ה כה: - אין לך מומחה בישראל יותר ממש"ר וקא"ל הקב"ה עד דאיכא אהרן בהדך, דכתיב ויאמר ה' אל משה ואל אהרן... החדש הזה לכם. ובמכילתא הילפו מדכתיב אל כל עדת בני, ברשות כל ישראל, דהיינו סמוכים. ומובא בחינוך (ד).

שי' הרמב"ם בסה"מ קנ"ג וקה"ח פ"ה ה"א שאין עושין אותו אלא **סנהדרין שבא"י**. אך דעת הרמב"ן בהשגות על סה"מ שא"צ סנהדרין, אלא שלשה מומחין ואף בח"ל. עיי"ש בראיתו. ובנפש חיה כ' דשי' הרמב"ם מוכרחת דהרי הוא קידוש לכל ישראל, ואם יקדשו סתם ג' מומחין הרי יתכן שג' אחרים יקבעו הר"ח למחרתו. ועי' בחי' הגר"ח (סט) סי' מו [ענין קה"ח].

בי"ד של שלשה

בגמ' שם עד דאיכא אהרן בהדך. ופיר"ח - כלומר לא תקדש החדש עד דאיכא אהרן בהדך. ופי' תוס' ואין בי"ד שקול מוסיפין עליהן עוד אחד. וכ"כ הרמב"ן בסה"מ קנ"ג. ועי' מראה כהן שהק' א"כ איך קידשו משה ואהרן את החדש, ועי' צ"ל ע"פ המ"ר (טו) לפי שקה"ח בשלשה **אמר הקב"ה למשה ואהרן אני ואתם נקדש החדש**. ולפ"ז א"צ למ"ש התוס' מצד שאין בי"ד שקול, דבאמת אף בקה"ח הכתוב בתורה היה בג'. ועי' חת"ס בפר' (מהדו רי"ז, עמ' נו) ועי' מהר"ל דיסקין.

קדוש החדש בזה"ז

דעת הרמב"ם שבזה"ז החדשים מתקדשים ע"י חשבון [ולא ע"פ הראיה] מהלל"מ, עי' סה"מ קנ"ג ובהל' קה"ח פ"ה ה"א-ב וכ"ז הרשב"א בח"ד תשו' רנד. והרמב"ן בסה"מ חולק ע"ז וכ' שהלל קידש מראש את כל החדשים, וכ"כ החינוך (ד) וז"ל ואם תשאל א"כ היאך אנו עושים היום שאין לנו חכמים סמוכים. דע שכך קבלנו שרבי הלל הנשיא בנו של רבי יהודה הנשיא שהיה גדול בדורו ונסמך בארץ, והוא החכם שתיקן לנו חשבון העיבור, **הוא קידש חודשים ועיבר שנים העתידיים לבא** עד שיבא אליהו, ועל זה אנו סומכים היום. וכ"כ הרא"ה בבב"ב ד: ועי' מהר"ל דיסקין בפר' דבכל דור יושב א"י כשלוחי ר' הלל.

ועי' חיי רי"ז הלוי (סוף הל' קה"ח) דתליא בפלוג' רש"י והרמב"ם אם שייך דין של חשבון. ועי' במש"ח בפר'. ובקוני' הרי"ז על קה"ח (עמ' ה-ו) ביאר מקור הר"מ דהוא מהלל"מ, ודעתו שגם פרטי החשבון נאמרו בהלל"מ. אבל דעת החזו"א (או"ח סו"ס קמ) דההלל"מ היא רק שנמסר רשות לחכמים לעשות חשבון קבוע, אבל הפרטים לא נמסרו בהלכה.

הנפש חיה (או"ח א) האריך בענין קה"ח בזה"ז ומסיק להל' [עפ"י הרמב"ם] **דגם בזה"ז צריכים בי"ד בארץ ישראל לקדש חדשים**, וראוי שבכל שנה יעשו לוח עם קביעת החדשים והמועדות. והאבנ"ז (או"ח שי) חלק עליו שהרי הדבר מקובל דור אחר דור שאין קובעין כלל שום ר"ח, מפני שמקדשין ע"פ החשבון ולא תועיל הסכמת בי"ד נגד החשבון. וביאר שם דמ"מ נחשב שישאל קדשוהו ולכן מברכים "מקדש ישראל והזמנים", ולכן כ' הרלב"ח [בקוני' הסמיכה] שצריך שיהיו בי"ד בא"י בשביל קה"ח, אך א"צ לקדש בפועל.

המצוה לחשב תקופות

בשבת עה. מנין שמצוה על האדם לחשב תקופות ומזלות שנאמר ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים.

רש"י פי' דאיירי במזלות ולא בקביעת החודשים, אבל הרמב"ן בסה"מ ס"ל דהוא חישוב החדש והשנים, "לידע חכמת התכונה ולחשוב בה", וכ"מ בד' הרמב"ם ש' בשורש ב' שהבה"ג מנה מצות חישוב תקופות, והשיג עליו דהוא מדברנן, וא"א למנות את כל מה שדרשו חז"ל מהכתובים. והרמב"ן בשורש א' (סד"ה והתשובה הג') כ' דכונת הבה"ג בזה לעיבור שנים. וכ' דמ"ש [בגמ' הנ"ל] על חישוב תקופות **"אינה מצוה מדבריהם, אלא לידעים בה הוא מצוה על דרך הזירוה"**, שישתכלו בה ויודיעו עתידות לשאר האומות... וזו היא ששנינו (אבות פ"ה) תקופות וגמטריאות פרפראות לחכמה". וכ"מ בגמ' שם דקודם לכן אי' כל הידע לחשב בתקופות ומזלות ואינו חושב עליו הכתוב אומר ואת פועל ה' לא יביטו וכו'. [ועי' א"ר ש"מ סק"ד].

השפ"א בשבת שם נס' אם המצוה לחשב דוקא כשהוא פנוי מת"ת, דאל"כ ת"ת עדיף. או דכיון דמצוה היא צריך לבטל מלימודו ככל המצוות. ומ"מ מבואר דאינו ת"ת. ועי' במ"ר פר' נצבים עה"פ לא בשמים היא, (פ"ח,ו) אין התורה מצויה באסטרונוגין שאומנותן בשמים, אמרו לשמואל הרי אתה אסטרונוגין וגדול בתורה, א"ל לא הייתי מביט אלא בשעה שהייתי פנוי מן התורה...

הכרזת המולד בברכת החודש

בשערי אפרים (שער י' לז) "שעיקר של שם חודש הוא על חידושה של לבנה שהוא המולד, וכן אנו אומרים יחדשהו וכו' ואם לא ידע לא עיבב". השו"מ בפי' לירוש' [ציון ירושלים] כ' סמך למנהג בירוש' סנהדרין פ"ה ה"ג דמן יומיו לא צלית מוספא מן דלא ידע אימת ירחא, אכן הפ"מ פי' דקאי על מוסף דר"ח, ועי' דעת תורה תיז' ושו"ת אפרקט דעניא סו"ס מג. בס' גשמי ברכה (לבעל התו"ת) על רות (א,ב) כדי לחשב ז' ימים לדעת תחלת זמן קדוש לבנה. ומובא בפרדס"י ועוד הביא בשם שארית יעקב דהוא מכיון דאיכא מצוה לחשב המולד (עי' לעיל), והואיל שמזכירים ר"ח מזכירין המולד.

בבירור הלכה (תנינא א"ח תיז) העיר דאין מקור **להכרזת** זמן המולד, עי"ש. וראה באריכות בלוח דבר בעתו תשנ"ה עמ' קמט-קסג.

סדר קדוש החדש

מעומד. כ' המג"א בס' תיז' [הובא במ"ב סק"א] דנהגו לעמוד בשעת ברכת החדש דוגמת **קידוש החדש שהיה מעומד**. ותמה הגרעק"א דלא נמצא בשום מקום שהיה מעומד, ואדרבא במשנה רפ"ג דר"ה משמע שהיה מיושב. ובדעת' יישב למ"ש בס' האשכול דקידו"ל מעומד ילפי' מדכתיב **החדש הזה לכם** שכ"מ שכתוב לכם ילפי' מספירת העומר, א"כ קה"ח היה מעומד מדין "לכם".

תקיעת שופר. עי' נדה לח. וברש"י ד"ה שיפורא וכן בתוס' מבואר שתקעו בשופר בקה"ח. הערול"ג שם הביא מתנחומא מטות שהשבת מתקדשת בחצוצרות וכן ר"ח והמועדות שכן הוא אומר וביום שמחתכם ובמועדיכם וכו'. ומשמע דר"ח מתקדש בכניסתו ע"י תקיעות. ועי' בערול"ג שם שפי' [לולי ד' רש"י ותוס'] שבמוסף דר"ח תקעו לסימן שקדשו את החדש בזמנו.

סעודת מצוה. עי' רמב"ם פ"ג מקה"ח ה"ז כשמעברין את החדש וכו' היו עולין למקום מוכן ועושין בו סעודה וכו' ואין עולין לסעודה זו פחות מעשרה, ואין עולין לה אלא בפ"ת דגן וקטנית ואוכלין בעת הסעודה. וזו היא סעודת מצוה של עיבור החדש האמורה בכל מקום. עי"כ. ופי"ח ה"ט כ' דגם כשמעברין לפי חשבון עושין סעודת עיבור החדש. ותקנת הסעודה כדי לפרסם הדבר כמבואר בסנהדרין ע: [בתוס' חדשים על המש"כ בשם הנזירות שמשון דודאי אינה אפי' מצוה דרבנן מדלא חייבו בשר ויין. אבל במאיירי סנהדרין מבואר דהיא סעודת מצוה מד"ס. וכ"מ ברמב"ם כנ"ל. ועי' חו"י סי' ע].

עי' במס' סופרים פ"ט ה"ט שהיו אומרים ברכה מיוחדת על הכוס בר"ח. ופי' הנחלת יעקב שם דהיו עושין כן בסעודת עיבור החדש ואז היו מברכין אותה לאחר בהמ"ז. ובערוה"ש העתיד ה' קה"ח ס' צ הביא המ"ס וכ' דמבואר בזה **שקידשו החדש בברכה ובהכנה רבה ועל כוס יין**. ועי' יו"ד קס"ח וביאור הגר"א מג' דמותר ללוות בריבית לסעודת מצוה דקה"ח.

עי' ברוקח בס' רכח דסעודת עיבור החדש היא המקור **למצות אכילה בר"ח**. וכ"כ בערוה"ש או"ח תיט' כ' עפ"י הכל בו **דסעודת ר"ח היא זכר לסעודת העיבור**.

הערות

סבר השעה בהכרזת המולדה

בשבת מברכים פר' משפטים יכריזו על מולד אדר שהוא ביום שלישי אחה"צ שעה 5:39. יש לדעת שאין הכוונה 17:39 לשעון ישראל, שעה זו אין לה עיקר בתורה, אלא היא הסכמת האומות. אלא הכוונה היא: חמש שעות ושלושים ותשע דקות לאחר חצות היום. [וכשהמולד בבוקר הכוונה היא לשעות שלאחר חצות הלילה]. ואם ביום המולד שעת חצות היא בשעה 14:53 לשעון ישראל, א"כ המולד הוא בשעה 17:32. ולכן בזמן שנוהג שעון קיץ, אין מוסיפים שעה לזמן המולד, כי שעות המולד הן לפי זמן חצות, [אלא שבתרגום לשעון ישראל אכן אומרים לפי שעון הקיץ]. ונפק"מ בכל זה לתחילת זמן קידוש לבנה, וסוף זק"ל, שבלוח א"י חישב זאת ג"כ לפי חצות.

הרב אפרים גרבר

בני י"ג המזימים עדי קידוה"ח

כשהעידו העדים שראו הלבנה, וקדשו ב"ד את החודש על פיהם, ובאו שנים שביום א' לחודש נעשים בני י"ג ויום אחד, ומזימים את העדים שעל פיהם נתקדש החודש. אם יקבלו את הזמנתם, יימצא שעדיין לא הגיע הא' בחודש וקטנים הם ולא בני הזמה. נראה דאע"ג שכאשר כן קידשו את החודש, נמצא שגדולים הם, וכשרים להעיד על הראשונים עמנו הייתם במקום פלוני, מ"מ כיון שלדבריהם קטנים הם, אין עדותן מתקבלת, והחודש מקודש וגדולים הם.

הרב נפתלי היימן

נושאי הפרשיות הקרובות

בשלח - לחם משנה

יתרו - כיבוד אב

משפטים - באיסור להזיק ממוון חברו

תרומה - ענייני קריאת המגילה

ד"ת להנ"ל אפשר להניח בתיבה שבפתח אוצר הספרים "בית יוסף"

רח' שדי חמוד

על מה מחללין בעדות החודש

הרב מרדכי ליסצין

עדים שראו את החודש מחללין את השבת כמבואר במשנה בר"ה (כא): דאיתא בין שנראה בעליל בין שלא נראה בעליל מחללין עליו את השבת, ובמשנה (כב): איתא עוד דאם העד אינו יכול להלך מוליכין אותו על החמור אפילו במטה, ואם עודה להם לוקחין בידם מקלות, ואם היתה דרך רחוקה לוקחין בידם מזונות שעל מהלך לילה ויום מחללין את השבת ויוצאין לעדות החודש.

ולכאור תמוה טובא אמאי נקטה המשנה בכל מיני אופנים שאינם בהכרח וכגון בחולה או באיכא אויבים, או דרך רחוקה, ולא נקטה באופן הנצרך שנוגע לכל הרואה את החודש, דהא רואים בדרך כלל את הלבנה בלילה והדרכים חשוכות וצריך ליקח עימם אבוקה להאיר את הדרך, ויתכן דג"כ יצטרך להבעירה כמה פעמים בדרך אם תכבה מחמת הרוח.

והנה הפני יהושע בר"ה כתב בתחילת דבריו דמלשון המשנה ומסוגיא דשמעתין משמע דמחללין אפילו במלאכה גמורה, אולם בסוף דבריו כתב וז"ל, נ"ל דהאי חילול דכולה סוגיא אינו אלא לענין לאו דמחמר, ועיין באור שמח (תמידין פ"ז) שהוכיח מהירושלמי ביומא דלא כהפנ"י, וכתב וז"ל וראיתי בפנ"י לר"ה בדיון דמלשון שבת בקה"ח רק על תחומין ולא דמחמר וכו', ובמחכ"ת הירושלמי דיומא הנ"ל מכחישו, עכ"ל, [ולפנינו בפנ"י נזכר רק מחמר], ור"ל דהתם מדמינן דאברים ופדרים שאינן מעכבין הכפרה ודוחין את השבת לעדי החודש שדוחין את השבת ואף שאינן מעכבין, (דהיינו שב"ד מקדשין את החודש גם בלא עדים, אלא דמצוה לקדש עפ"י הראיה), ומבאר האו"ש דמאי דאברים ופדרים דוחין ליכא למימר דזה הבערה בלבד וס"ל הבערה ללאו יצאת, אלא מכיון דרוצה שיתאכלו הוי כמבשל, וע"ע בטורא אבן בריש פ"ב דר"ה בדיון דמשלחין אחר עמו להעידו אחרי שתיקנו דאין מקבלין אלא מן המכירין, דכתב וז"ל, ודוחק לומר דלא התירו להאי אחר לחלל שבת אלא בדברים של שבות כגון לרכוב ע"ג בהמה וכו' וכן תחומין דרבנן, אבל לא באיסור של תורה כגון ליקח בידם מזונות או מקלות, דא"כ הו"ל לפרש בהדיא עכ"ל. וחזו"ן דס"ל להטו"א בפשיטות דבכל עדי החודש שלוקחין בידם מקלות ומזונות היינו איסור הוצאה וטלטול ד"א ברה"ר, ואין הכוונה באופן דמחמר שהניח להמקלות והמזונות על החמור וכדס"ל להפנ"י, וא"כ מכיון שבפשיטות בעדות החודש מחללין את השבת אפילו במלאכות גמורות (ואפילו בכמה ספיקות כגון בנראה בעליל, ובאב ובנו שראו שאין מצטרפין), צ"ע אמאי לא נזכר הבערת אבוקה לצורך הדרך הנצרכת לכל, ולא באופנים מסוימים.

ואם באמת יכולים ליקח עמם אבוקה, יש קצת מקום לדון אם נמצאים במהלך של חצי יום מירושלים, ואם יצאו לדרכם אחר שיאיר היום עדיין יגיעו לב"ד מבעוד יום, אי נימא שעליהם להמתין עד הבוקר ולא לצאת בלילה, כדי להמנע מהבערת האבוקה והוצאתה, או דפשיטא דזריזין מקדימין למצוות ועליהם לצאת לדרך מיד בליל שבת, דאולי יאה איזה עיכוב בדרך, ואף שמחמת כן יחללו את השבת בהבערה, ובזמן שביהמ"ק קיים ואין מקבלין את העדים אלא עד המנחה כדי שיהא ביום להקריב המוספין, לכאזי נראה דצריך לצאת מיד בלילה מפני תקנת הקרבן, [ועיין בתרומות מלך להג"ר יוסף זוסמאנוביץ' צ"ל ס"י נו סק"ז אם התורה שבת אצל עדי החודש].

הכתובות לחברותא או שיעור

קובעי
עיתים

מעוניין בחברותא? התקשר עכשיו!

אנשים רבים מחכים לחברותות שונות
במקומות שונים ובנושאים שונים
הטלפון שלך יכול לעזור להם ולך

התקשר עכשיו

9141217

24 שעות ביממה

קובעי עיתים

לתרומות והנצחות: 050-4122753

עלון זה נתרם ע"י הנדיב החפץ בעילום שמו - לברכה, הצלחה ובריאות שלמה